

supruga, to jest nejednako shvatanje problema: da li vlast (država) prethodi ličnim pravima ili ova prethode vlasti (državi), ima svoga odjeka ne samo u Medjunarodnom Javnem Pravu, kao što smo gore videli, nego i u Medjunarodnom Privatnom Pravu.

Pravna analiza pravilnika o gostilnah in kavarnah.

Dr. Franjo Ogrin.

V Službenih Novinah naše kraljevine z dne 30. julija 1925 št. 171 (Uradni list od 3. septembra 1925 št. 268) je objavljen pravilnik o gostilnah, kavarnah in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami z dne 15. junija 1925. Po tem pravilniku in po pravilniku za izvrševanje predpisov iz tar. post. 62 taksne tarife zakona o taksah od 30. junija 1925, ur. list št. 269 — predhodnika sta pravilnika z dne 12. nov. 1923, ur. list št. 377 in 378 — odnosno po osnovnih predpisih, ki jih vsebujejo tar. postavke 61—67 taksne tarife zakona o taksah iz leta 1923, je docela izpremenjeno dotlej veljavno obrtno pravo, ki se tiče gostilniškega in kavarniškega obrata, zlasti v pokrajinah izven nekdanje Srbije in Črne gore.

Odveč bi bilo, te izpremembe izčrпно naštevati, vendar bodi naj nekaj navedenih. Zadevni obrati se dele poslej na: gostilne, kavarne, hotele, hane in restavracije (pivnice), od kojih ima vsak svoj obseg (člen 1 pravilnika o gostilnah); dalje imamo točilnice v zadevnih trgovinah, omejene na točenjje alkoholnih pijač stoječim gostom in na ven. — Za pričetek izvrševanja obratovalnic iz člena 1 pravilnika¹ s točenjem alkoholnih pijač na drobno je potrebna pridobitev krajevne pravice (temelji na kraju in zgradbi; dobi jo le hišni lastnik), osebnne in točilne pravice. Za vsako teh pravic je treba plačati posebno takso. — Odločujoče oblastvo v I. stopnji ni več

¹ Pod označbo pravilnik je mišljen v naprej vedno pravilnik o gostilnah in kavarnah.

okrajno (srezko) poglavarstvo, marveč v I. stopnji redoma odloča veliki župan ali celo minister za notranje pose.

S temi in drugimi določbami so razveljavljene stvarne določbe obrtnega reda. Te veljajo le še za obrate, v katerih se ne točijo alkoholne pijače (brezalkoholne gostilne, izkuhi).

Tako so predpisi glede gostilniškega in kavarniškega prava spričo označenih določb v taksnem zakonu, zlasti pa v pravilniku (z nič manj kot 108 členi) napram jasnim in točnim določbam obrtnega reda, veljavnega na ozemlju bivše Avstrije, izdatno razširjeni, komplicirani, pa tudi — poslabšani.

Pravilnik se sklicuje, kar ustreza predpisu člena 94 zadnji odstavek ustave, na zakonsko pooblastitev v tar. post. 61, 62 in 63 taksne tarife zakona o taksah, ni torej moči vobče odrekati mu veljavnosti. Toda v nastopnih vrsticah hočem posamezne določbe pravilnika pravno preizkusiti in oz. dokazati njihovo neveljavnost.

I. Pravno pomemben je člen 55 tega pravilnika. Vsebuje 1. določbe, ki jih imajo že drugi zakoni in 2. nove določbe. K prvemu delu spadata prepovedi pod točko a) in d), t. j. prepoved točiti alkoholne pijače ob določenih dneh in prepoved »dovoljevati v obratovalnici hazardne igre kakor tudi dopuščene igre za večje zneske«. To je nepotrebno ponavljanje, ker gre tu za prepovedi oz. prestopke, ki so že v drugih zakonih (zakon o volitvah narodnih poslancev, zakon o oblastni in sreski samoupravi, § 522 k. z.). Sicer pa pravilnik zadevnih zakonov v celoti niti ne navaja. Tako je zaisto izpuščen § 23 občinskega volilnega reda za Slovenijo, ki ima enako prepoved točenja alkoholnih pijač ob volitvah. Na drugi strani pa je določba o prepovedi dovoljevanja dopuščениh iger za večje zneske vsaj v formalnem oziru nekaj novega.

Drugi del gornjega člena obsega tele prepovedi: pod b) dajati alkoholne pijače notoričnemu pijancu ali že pijanemu gostu; pod c) osebam pod 18 leti, najsi so v družbi odraslih oseb, pod č) odrekati jedi gostu zato, ker ne pije alkoholnih pijač.

Te določbe so v formalnem oziru nove, po vsebini pa jih poznamo že iz naredbe notr. ministra z dne 13. nov. 1919 Ur. list št. 752 o omejitvi točenja alkoholnih pijač. Ta naredba

je sicer ob veljavo, ker ni bila predložena po členu 130 ustave postavodajnemu odboru, vsebinsko pa je s členom 55. pravilnika večinoma vzpostavljena, dasi manjka zlasti določba o prepovedi točiti žganje ob nedeljah, na predvečer in drugi dan. Ko je postalo jasno, da gornja naredba ne velja več, so okrajna glavarstva večji del na pobudo pokrajinske uprave izdala temeljem § 54 obrt. reda odredbe, enake označeni min. naredbi, vendar pa je bila izpuščena določba o kaznivosti dejanja »kdorkoli se javno zaloti v pijanem stanju«; to pa zato, ker za tak delikt ni bilo zakonske osnove v § 54 obrtnega reda, s katerim se je utegnilo le izvrševanje obrta kot takega urediti.

Te odredbe srezkih poglavarjev so po določbah v členu 55 pravilnika pravzaprav razveljavljene, vendar pa je moči njihovo še nadaljno veljavnost zagovarjati s tem, da so širše (obsegajo i prepoved točiti žganje ob nedeljah) in v celem ne nasprotujejo besedilu pravilnika: vrhutega pa vsebujejo kazensko sankcijo, katero ustanovitev člen 95 odstavek 2. pravilnika za slične delikte šele predvideva. Predpisi člena 55 pravilnika pod točkami a, b, c, d veljajo i tako za obratovalnice po členu 82 kakor za one iz člena 1.

II. Dovoljenja za prireditve in godbo. Sem prištevamo: a) diletantske gledališke predstave; b) koncerte, predavanja itd.; c) javne plese in godbene zabave.

Po določbah členov 56 in 58 pravilnika so za izdajo teh dovoljenj pristojna »upravno-policijska« (politična) oz. »upravna državna oblastva I. stopnje«. S tem bi bila izključena vsaka pristojnost občinskega oblastva. Toda to ne more obveljati. Res je obsežena v tarif. post. 61 taksne tarife zakona o taksah (pripomba 3) pooblastitev za izdajo vseh natančnejših odredb po osrednji državni upravi, toda šlo bi predaleč, ako bi bilo raztegnjeno to pooblastilo tudi na poljubno izpreminjanje pristojnosti med poklicanimi oblastmi potom uredbe.

Zato sem mnenja, da veljajo v tem pogledu še vedno stari predpisi in zakoni — samo *lex posterior derogat priori* — tako, da so pristojna: za izdajo dovoljenj za diletantske gledališke predstave srezka poglavarstva (gledališki red iz leta 1850);

za izdajo osebnih dovoljenj za proizvodnjo raznih javnih proizvodov in prednašanj redoma veliki župan za svoje okrožje, za izdajo nadaljnega dovoljenja za okraj ali njegov del srezki poglavar, dočim izdaja dovoljenja za posamezne, po času in lokalu določene prireditve te vrste županstvo (dekret dvorne pisarne od 6. jan. 1836, zbirka pol. zak. zvezek 64 št. 5 oz. min. ukaza od 25. nov. 1856 št. 322 in 9. okt. 1883 k št. 223 iz l. 1882, § 8 zakona od 19. maja 1868 drž. zak. št. 44); podeljevanje dovoljenj za javne plese in godbene zabave pa gre po obstoječi zakonodaji o občinah tem v lastnem področju, ker gre le za posebno vejo npravstvene policije.

Mojemu naziranju tudi ne nasprotuje določba tarif. post. 99 taksne tarife (zakona o taksah), ki se glasi v izvlečku: Za dovoljenje krajevnega političnega oblastva ali občinskega, kjer ni političnega (raznih prireditev) se plačuje taksa 5 Din. Ta določba ima zgolj fiskalni pomen, ker bi se v primeru, da naj se izpremeni pristojnost oblastev v stvari, pač drugače glasila.

III. Prestopki in njih kaznovanje po pravilniku.

Med prestopke spada:

1. Otvoritev obratovalnic (s točenjem alkoholnih pijač) iz člena 1 pravilnika v zgradbi, ki nima krajevne pravice (členi 88, 89, 90);

2. Otvoritev obratovalnic s točenjem alkoholnih pijač (obratovalnice po členu 1 in 82) brez osebne pravice (člen 94);

3. Prestopki ostalih predpisov po pravilniku.

Kazensko sankcijo k prestopku pod 1 vsebuje člen 88 prevzeto iz tarif. post. 61 taksnega zakona pod pripombo 2 (vplačilo redne takse, torej najmanj 2000 Din in globa od 1000—3000 Din). Kazenska sankcija za prestop pod 2 pa je (plačilo redne takse 200 Din in globa v trikratni izmeri takse) postavno upravičena le v zvezi s členom 52 taksnega zakona, ki ga člen 94 pravilnika tudi navaja. Tarif. postavka 63 taksne tarife zakona o taksah namreč ne obsega nobene kazenske sankcije, sama splošna pooblastitev v njej, v pripombi, da vse

druge natančnejše odredbe predpiše minister (za notranje zadeve sporazumno z min. za finance) s pravilnikom, pa ne zadostuje, ker bi potem uredba (pravilnik) presejala okvir, določen ji v členu 94 ustave.

Gleže kaznovanja prestopkov pod 3) pa pravi člen 95 pravilnika, da se kaznujejo po ustreznih predpisih zadevne krajine, ako pa takih ni, naj uporabi upravno oblastvo zakonsko pooblastitev za izdajanje občnih naredb in predpiše sankcijo. Taki prestopki so torej kaznivi po min. naredbi od 30. sept. 1857 drž. zak. št. 198 oz. po § 131 obrt. reda (v področju njune veljavnosti).

Kdaj je podan prestopok po členu 88 in 94?

Tu trdim, da bi šla politična (obrotna) oblastva predaleč, ako bi kaznovala vsak primer prodaje oz. točenja alkoholnih pijač proti odškodnini. Dobili smo med drugim že ovadbe: »Fantje so prišli vasovat k dekletom, spili so tam nekaj vina ali žganja (n. pr. doma pridelanega) in ga tudi plačali, oz. pustili denar na mizi.« Za tako razveseljevanje mladine kaznovati točilca z globo 3800 Din, bi bilo pač prehudo. Označena člena govorita jasno o otvoritvi obratovalnice in zadevna določba v tarif. postavki 61 taksnega zakona o otvoritvi podjetja. O tem pa utegnemo govoriti smiselno s členom 1 zadnji odstavek ter s členi 18, 19 in 20 pravilnika le, kadar:

1. posvedočuje prestopnik namen, točiti alkoholne pijače, proti odškodnini brez dovoljenja in se to 2.) vrši v splošno pristopni zgradbi, ki kaže po opremi (priprava posodja itd.), da gre za otvoritev obratovalnice. Gornji prestopok torej nikakor ni podan, ako je bilo točenje alkoholnih pijač, zlasti v mali množini, izvršeno le o priliki, torej ne večkrat, dasi proti odškodnini.

Potemtakem je vprašanje, ali gre v enakih slučajih vsaj za dohodarstveni prestopok v smislu pravilnika za izvrševanje predpisov iz tarif. post. 62 t. t. zakona o taksah, ker je pod točenjem in prodajanjem alkoholnih pijač razumeti večkratno dejanje ali pa vsaj prodajo v večjih množinah. Ako razlagamo stvar tako, potem bi odpadlo tudi kaznovanje po finančnem oblastvu v teh primerih.

IV. Pristojnost 3 stopenj.

Člen 58 točka a in člen 99 pravilnika obsegata določbo: V stvari dovoljevanja godbe in v kazenskih primerih po členih 88, 89, 90, 91, 94 se sme vložiti pritožba zoper razsodbo državnega upravnega oblastva I. stopnje (večinoma srezkega poglavarja) na velikega župana ali (v Beogradu) na mestnega upravnika, zoper odločbe teh pa na ministrstvo za notranje posle, čigar odločitev je izvršna.

Te kompetenčne določbe o pristojnosti so v ostrem nasprotju z določbo člena 18 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih. Po tem zakonskem predpisu imamo v rednem upravnem postopku absolutno le dve stopnji. O tem sem razpravljal v članku: Koliko upravnih instanc imamo in kakšne? priobčenem v »Slov. Pravniku« št. 11—12 iz leta 1924. S tem zakonom določene omejitve upravnih stopenj bi se bilo moralo zavedati tudi ministrstvo in jo upoštevati v svojem pravilniku. Ker je ni, je spričo pravila, da je zakon nad uredbo, smatrati za neveljavno ustanovitev tretje stopnje v gornjih primerih.

Sklep.

Pravilnik o gostilnah in kavarnah je torej iz zakonsko-tehničnega stališča, kakor vidimo, površen, netočen in postavlja na mesto jasnih določb obrtnega reda, veljavnega n. pr. v Sloveniji in Dalmaciji, nove, večkrat nepotrebne in razblinjene določbe, ki so v veliki meri zamotale obstoječe smotreno pravo.

V socialnem oziru pa je pravilnik naravnost škodljiv, ker je v zvezi z določbami tar. post. 62 taksne tarife zakona o taksah (pripombe 2, 3 in 4) omogočil raznim našim trgovinam, da postanejo vinarne in žganjarne, in tako preti nevarnost, da bo vsa država sama velika točilnica alkoholnih pijač. Res so se izbili za fiskus novi dohodki, toda to je bilo moči doseči tudi s posebnim, samo na finančno polje segajočim zakonom in pravilnikom brez izpremembe točnih določb obrtnega reda in brez tolikega oškodovanja za npravstveno in treznostjo gibanje.

